

SZILÁGYI JÚLIA ÍRÓASZTALÁRÓL (Szövetségben)

■ A *Korunk* utóbbi ötven évének történetét írva ismét sűrűn találkozom Szilágyi Júliával. Merthogy a hatvanas évek végétől a kilencvenesek elejéig a munkahelyi kötelesség eleve biztosította a találkozások lehetőségét, helyszínét. Íróasztalaink találkozásain túl az emlékezet különféle alkalmakat őriz, kezdve a Bolyai Egyetem bölcsészkarán a múlt század hatodik évtizedében történetekkel, folytatva a szerkesztőségi gyűlésekkel, a „hivatalos” számonkérésekkel – amelyekről viszont a szekus megfigyelési dossziék és a főtisztai összefoglalók őriztek meg fontos részleteket, vádakát. Abban mindenestre összehangzók az emlékek és az ellenőrzésünket (lehetőleg: megfélemlítésünket) szolgáló feljegyzések, a bukaresti központba továbbított beszámolók, hogy Julikával a közös korunkos időszakban szövetségben álltunk – hiszen közös volt az ellenség. Természetesen nem utolsósorban azért, mert a Forrás nemzedékeivel, mindenekelőtt a sorozat első köteteinek szerzőivel életkori és baráti, harcostársi kapcsolatot építettünk, kis túlzással azt is mondhatnám, mi magunk voltunk a Forrás. Mi, „nagyobbak”, azaz egy évfolyammal fennebb, Lászlóffy Aladárral, Jancsik Pállal (rövid ideig Páskándi Gézával) együtt hallgattuk az egyetemi előadásokat, a „kicsik” közé tartozott Szilágyi Domokos, Lászlóffy Csaba, Nagy Kálmán – a Julika barátai. (Ma már ez viccesen hangzik, amikor a néven nevezettek közül már csak hárman vagyunk az élők és emlékezni tudók sorában, Ali és Szisz pedig már kortársi klasszikusnak számít.)

Igyekszem nem belemélyedni ebben a születésnap-i köszöntésben a *Korunk*-történetbe, visszatérek tehát az íróasztalhoz. Egy konkrét, most fölfedezett szöveg kapcsán. 1986-ot írtunk, pontosabban kénytelenek voltunk azt is elszenvedni. A folyóirat márciusi száma ilyen fejlécekkel lett tele: Az RKP megalakulása 65. évfordulójának köszöntése; A Ceaușescu korszak nagy vívmányai; Szocializmus és emberi jogok; Eszmék keresztútjében; A Tudomány- és Oktatásügyi Kongresszus szellemében. Normális rovatoknak már alig jutott hely. Harminc év múltán nem az elszörnyedés tölt el (máig sem lehetett elfelejteni azokat az időket, amelyeket az elhatalmasodó külső nyomás, bent Ráczy Győző főszerkesztői „elvárásai” alatt éltünk át) – a meglepetésem erősebb. Ugyanis az „Íróasztal” cím alatt futott jegyzetek közt ráakadok egy ilyen címűre: Tanulok türelmet.

A szerzője: Szilágyi Júlia. Igen, ő az. Az ő – nem pedig az ugyanebben a lapszámban „musz-anyagként” írt, szerkesztői feladatként kitermelt, kongresszus közeli szöveg (Tanuló társadalom) előállítója. Valódi íróasztalán készült a toleranciáról és intoleranciáról szóló, világkultúrából kölcsönzött példákat és közvetlen emberi kapcsolatokat, beszélgetéseket felidéző esszé, korántsem utasításokat, hanem érveket és ellenérveket ütköztetve. (Például: „Daimoniónom már súgja is az ellenérveket. Hát az olyan fogalmakat, mint a barbár, a xenofóbia, nem tőlük örökölték a mindenkori intoleranciák? S vajon Szókratészt nem a türelmetlenség hajszolta abba

a helyzetbe, amelyért Hegel majd joggal nevezhette az emberiség hőségének? Pedig az intolerancia nem is akarta hőssé avatni a kőfaragó és a bába-asszony fiát...) A jelenhez visszatérve – azaz a mind elviselhetetlenebbé váló Ceaușescu-korszak utolsó éveinek egyikében – Terentius híres mondatát idézi, megtoldva a félreérthetetlen kommentárral: „»Ember vagyok, semmi sem idegen tőlem, ami emberi.« Emberek vagyunk, tehát idegen tőlünk minden, ami emberellenes; más szóval-szójátékkal: csak az intoleranciával szemben lehetünk türelmetlenek. Ez az »intolerancia« talán egyenesen kötelességünk.” Utolsó mondatként – lényegében „A Tudomány- és Oktatásügyi Kongresszus” (főként pedig a közeledő Pártkongresszus) előírt téziseinek kontrájaként – szokatlan szerénységgel, ám annál nagyobb határozottsággal írja le: „Tehát: egyszemélyes, de nem magányos továbbképző tanfolyamot folytatva: tanulok türelmet.”

Mint tudjuk (szerencsére még emlékezünk rá), a türelem nálunk, ha rövid időre is, 1989 decemberében megszakadt. Azóta újakat tanulunk, tolerancia-intolerancia meg nem szűnő konfliktusában, összefüggésében. És ki így, ki úgy – már persze a túlélők – tanulja, tanulják, tanuljuk, magányos továbbképző tanfolyamokon: a türelmet...

Kántor Lajos

